

۳۰۰ هزار میلیارد خسارت از قطعی برق و گاز

رئیس جمهور روز گذشته در نهمین کنفرانس بین المللی و ششمین جایزه ملی انرژی‌های تجدیدپذیر از خسارت ۳۰۰ هزار میلیارد تومانی سال گذشته به کشور بر اثر قطع گاز و برق خبر داد و بر عزم جدی دولت برای توسعه همه‌جانبه انرژی‌های پاک تأکید کرد.

مسعود پزشکیان همچنین با اشاره به راهبرد دولت در گسترش انرژی‌های تجدیدپذیر از جمله انرژی‌های خورشیدی، بادی و هسته‌ای، عنوان کرد که حرکت در این مسیر آغاز شده و به‌صورت مستمر و منظم در جلسات روزانه و هفتگی دولت دنبال می‌شود.

او با تأکید بر ضرورت جایگزینی برق به جای گاز در حوزه گرمایش، گفت: در تمامی ابعاد، اعم از تولید و واردات پیل‌های خورشیدی، تجهیز نیروگاه‌ها، اصلاح خطوط تولید لوازم سرمایشی و گرمایشی و مهندسی ساخت و سازها با هدف افزایش بهره‌وری انرژی، برنامه‌ریزی‌های دقیق و اجرایی در حال انجام است.

پزشکیان با بیان اینکه توفیق در این عرصه نیازمند مشارکت گسترده نخبگان، سرمایه‌گذاران، مسئولان اجرایی و نمایندگان مجلس است، گفت: دولت مصمم است با تکیه بر توان داخلی و خرد جمعی، ناترازی‌های موجود را برطرف سازد. همان‌گونه که مردم در زمستان با صرفه‌جویی در مصرف گاز همکاری کردند، انتظار می‌رود در تابستان نیز با کاهش مصرف برق، یاری‌گر دولت باشند. استفاده از چراغ‌های کم‌مصرف به جای لوسترهای پر مصرف، گامی مؤثر در این مسیر است.

او با تأکید بر اینکه اگر برق پایدار نداشته باشیم، تولید و توسعه بی‌معناست عنوان کرد: باید انرژی مورد نیاز تجارت و صنعت را ایجاد و بعد برای توسعه برنامه‌ریزی کنیم. همچنین در پی ابلاغ بسته حمایتی ۴ بندی دولت برای جبران خسارت صنایع ناشی از قطع برق، وزیر نیرو و وزیر صمت توافق کرده‌اند برق نیروگاه‌هایی که خود صنایع احداث و راه‌اندازی کرده‌اند به خود شرکت‌های تولیدی تخصیص یابد. در این مصوبه آمده است: با توجه به اهمیت موضوع و به جهت کاهش اعتراضات واحدهای تولیدی و تبعات اقتصادی و اجتماعی و جلوگیری از بروز خسارات احتمالی وفق ماده ۲۵ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، صنایع در اولویت مدیریت مصرف برق قرار نگیرند (در صورت اعمال محدودیت برق نحوه جبران خسارات دیده شود). همچنین در این مصوبه آمده: وفق ماده (۴) قانون مانع‌زدایی از توزیع صنعت برق می‌بایست نیروگاه‌های ذیل ماده صدرالاشاره معاف از هر گونه اعمال محدودیت برق باشند و برق تولیدی نیروگاه صمت در اختیار واحد تولیدی قرار گرفته و در سهمیه برق تخصیصی از سوی وزارت نیرو لحاظ نگردد. از سویی در صورت تولید برق مازاد واحد مجاز به فروش به سایر واحدهای تولیدی می‌باشد وفق مفاد ماده (۵) آیین‌نامه ماده (۴) قانون مانع‌زدایی از توسعه صنعت برق مبنی بر وزارت نیرو موظف است برق و انرژی صنایع و سایر مصرف‌کنندگان صنعتی طرف قرارداد آنها را به میزان برق تولیدی نیروگاه از شمول برنامه‌های مدیریت مصرف خارج نماید و بر اساس توافق با وزارت صنعت، معدن و تجارت سهمیه‌های تخصیصی سالیانه صنایع در دوره ناترازی را تأمین نماید می‌بایست سوخت نیروگاه‌ها تأمین گردد. در ادامه آمده که برق تولیدی نیروگاه‌ها ذیل توافقنامه سال ۸۹ که تعهدی به وزارت نیرو ندارند به صنایع سرمایه‌گذار تخصیص داده شود و برق تولیدی در مورد نیروگاه‌هایی که طی یک سال ۱۴۰۴ سنکرون می‌شوند به صنعت سرمایه‌گذار تخصیص داده شود. همچنین توافق شده، در بازه‌های زمانی که امکان تحویل برق مازاد وجود دارد (نیمه شب و روزهای تعطیل) برنامه‌ریزی لازم صورت گرفته و از قبل به صنایع ابلاغ گردد. این میزان با حساب حداقل ۶ درصد افزایش مصرف برای صنایع بزرگ نسبت به اردیبهشت‌ماه سال ۱۴۰۳ محاسبه می‌گردد و صنایع دارویی، غذایی، سردخانه‌ها، پوشاک، کاغذ تیشو از اجرای برنامه مدیریت مصرف معاف هستند. صنایع آلومینیوم با توجه به نوع فرایند تولید و همچنین تاب‌آوری اقتصادی در شرایط بحران به تشخیص کارگروه حداکثر مشمول ۲۵ درصد مدیریت مصرف برق گردند و با توجه به حساسیت کوره‌های صنایع شیشه مدیریت مصرف برق این صنایع بر پایه حفظ کوره‌های صنایع مذکور صورت پذیرد.

در این توافق‌نامه آمده که حداکثر امکان محدودیت و مدیریت مصرف برق در بخش صنعت و معدن در زمان حاضر و با توجه به تاب‌آوری بخش ۲۰۰۰ مگاوات برآورد می‌گردد و تغییر مقدار محدودیت با توجه به شرایط طی جلسات کارگروه قابل بررسی خواهد بود.

عکس: ایرنا

دستور جدید ارزی

دستورالعمل اخذ تاییدیه قیمت و توزیع کالاها از سوی بانک مرکزی لغو شد

علی ایوبی

گزارشگر هم‌میهن

بانک مرکزی برای رفع تعهد ارزی در کشور شرط جدیدی اعمال کرده و با ابلاغ بخشنامه‌های جدید، شرط رفع تعهد ارزی را به تأیید قیمت و فروش کالا در شبکه توزیع مصوب وزارت جهاد کشاورزی منوط کرد تا به این صورت بتواند ابهامات گذشته را برطرف کند.

این اقدام با پیگیری‌های مرکز بهبود کسب و کار اتاق ایران و مصوبه شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی صورت گرفته و با ابلاغ بخشنامه بانک مرکزی در اردیبهشت ۱۴۰۴ ابهامات فرم مربوط به تاییدیه قیمت‌گذاری و توزیع کالاهای اساسی به نرخ مصوب بر پایه نرخ ارز به میزان ۲۸،۵۰۰ ریال به ازای هر دلار مرتفع شده است.

«رفع تعهد ارزی» دستورالعملی است که براساس آن صادرکنندگان خدمات و کالا باید ارز حاصل از صادرات خود را به چرخه اقتصادی کشور برگردانند. این اقدام به منظور جبران محدودیت‌های ارزی حاصل‌شده از تحریم‌ها اعمال شده چراکه همراه با صادرات انواع کالاها میزان قابل توجهی ارز وارد می‌شود و این ارز در شرایط تحریمی می‌تواند به اقتصاد کشور کمک بسیاری کند.

طبق بخشنامه اسفند سال گذشته بانک مرکزی، رفع تعهد ارزی منوط به تأیید و فروش کالا به نرخ مصوب و در شبکه توزیع اعلامی وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد که در صورت

شمول مابه‌التفاوت نرخ ارز براساس ضوابط و مقررات ارزی بانک مرکزی، اخذ مابه‌التفاوت نرخ ارز مترتب تا نرخ فروش حواله کالاهای اساسی و ضروری (EC) مندرج در سامانه معاملات الکترونیکی ارز (ETS) است و اخذ مابه‌التفاوت نرخ ارز تا فروش حواله (TT) در روز ترخیص مندرج در سامانه معاملات الکترونیکی ارز (ETS) موضوعیت ندارد.

برای این اقدام و طبق بند ۶ بخشنامه آذرماه سال گذشته، فرم پیوست شماره ۱۴ تحت عنوان فرم تأیید قیمت‌گذاری و تأیید کالا به قیمت مصوبه بر پایه نرخ ارز ترجیحی معادل ۲۸۵،۰۰۰ ریال به ازای هر دلار تعیین و جملات تعهدآور در خصوص مسئولیت وزارتخانه قید شده است. لیکن به گفته فعالان اقتصادی و واردکنندگان کالاهای اساسی نظیر کنجاله سویا، وزارت جهاد کشاورزی مخالف جملات تعهدآور فرم پیوست شماره ۱۴ بوده و این امر سبب شده است تا تاییدیه‌های ارسالی از سوی جهاد کشاورزی نیز از سوی بانک‌های عامل رد شوند و در نتیجه کلیه فرایندهای رفع تعهد ارزی شرکت‌ها با مشکل مواجه شده است.

به درخواست اتحادیه واردکنندگان نهاده‌های دام و طیور این موضوع در نشست شورای گفت‌وگو در اسفند ۱۴۰۳ مطرح و مقرر شد تا بانک مرکزی تاییدیه قیمت و توزیع مورد به مورد مطابق پیوست ۱۴ مذکور در بند ۶ بخشنامه آذر سال گذشته را لغو کند و وزارت جهاد کشاورزی و سازمان غذا و دارو جهت رفع نگرانی از توزیع کالا به نرخ مصوب، موارد عدم رعایت قیمت یا شبکه توزیع را کتباً به بانک عامل اعلام کند که در نهایت بخشنامه جدید بانک مرکزی ابلاغ شد و در بند ۹ این بخشنامه رفع ابهام در این خصوص صورت گرفت.

«رفع تعهد ارزی» دستورالعملی است که براساس آن صادرکنندگان خدمات و کالا باید ارز حاصل از صادرات خود را به چرخه اقتصادی کشور برگردانند

کامران ندری اقتصاددان:

راه دور زدن بخشنامه زیاد است

این است که این سیاست در مرحله اجرا تا چه حد می‌تواند مؤثر باشد؟ به‌هر حال راه‌های دور زدن این بخشنامه خیلی زیاد است. مثلاً واردکننده به صورت صوری می‌تواند نشان دهد که کالا را با همان قیمت مصوب فروخته است. اقتصاد کشور اقتصاد بسیار بزرگی است و نمی‌توان مشخص کرد چه کسانی توانسته‌اند کالاها را خریداری کنند و خریدار کالا را با چه قیمتی توزیع کرده است. در این میان یک شبکه بسیار پیچیده‌ای از توزیع‌کنندگان وجود دارند که در آخر معلوم نمی‌شود این کالاها با چه قیمتی به دست مصرف‌کننده می‌رسد. نظاماتی که مبتنی بر این نوع روش‌ها هستند به روش‌های دستوری معروفند و می‌خواهند با بخشنامه و این قبیل دستورات قیمت را کنترل کنند که خیلی کارنامه موفقیتی نداشته‌اند. رساندن کالا به دست مصرف‌کننده با قیمت مصوب معمولاً ناکام مانده است، برخی کشورها در مقاطع کوتاهی مانند دوره جنگ از روی ناچار مجبور شده‌اند که اینگونه کارها را انجام دهند. البته مسئولان برخی کشورها همانند اتحاد جماهیر شوروی سابق نیز با همین طرز تفکر و با دستور و بخشنامه تلاش می‌کنند قیمت‌ها را

▼ **طلا به جای ارز**

رفع تعهد ارزی، از مواردی است که در چند سال اخیر برای دولت‌ها چالش زیادی ایجاد کرده است؛ بانک مرکزی دولت سیزدهم که رئیس کل آن همچنان در دولت چهاردهم بر سر کار است صادرکنندگان را موظف به عرضه ارز صادراتی به قیمت نیمایی یعنی زیر قیمت بازار به بانک مرکزی کرده بود و نام آن را رفع تعهد ارزی گذاشت. صادرکنندگان اما ترجیح می‌دادند ارز را ارزان به بانک مرکزی نفروشند پس با آزاد شدن واردات طلا به جای ارز، راه‌حل جدیدی پیدا کردند و به جای ارز، طلا به کشور وارد می‌کردند چراکه به رفع تعهد نیاز نداشت و در حقیقت اینگونه بخشنامه بانک مرکزی را دور می‌زدند. در اینجا بود که بازار اجاره طلا داغ شد و اجاره‌دهندگان، به صادرکنندگان طلا می‌دادند و پس از وارد کردن شمش و ثبت در آمار واردات دوباره آن را از کشور خارج می‌کردند و صادرکننده از ورود ارز به داخل فرار می‌کرد تا آن را ارزان به بانک مرکزی نفروشد. بیش از دو میلیارد دلار و در طول دو سال از این طریق از کشور خارج شد تا بانک مرکزی در دی‌ماه سال ۱۴۰۲ جلوی واردات طلا را گرفت و برای واردات طلا نیز شرط و شروط گذاشت و اعلام کرد عرضه طلا باید در مرکز مبادله ارز و طلا انجام شود.

▼ **فساد نهاده‌های دامی**

شیوه تخصیص ارز و رفع تعهد ارزی در سال‌های گذشته به گونه‌ای بود که پرونده‌های مختلفی از سوءاستفاده از ارز ارزان تشکیل شد. در واقع دولت برای جلوگیری از افزایش قیمت کالاهای واردکنندگان، ارز ارزان می‌داد اما در همه موارد این ارز تبدیل به کالا نمی‌شد. با سر از بازار آزاد در می‌آورد و یا کالایی با قیمت غیربازانه‌ای خریداری و عرضه می‌شد. واردات کالاهایی جز کالایی که ثبت شده بود نیز نمونه دیگری از تخلفات صورت گرفته در این حوزه است. یکی از مواردی که فساد آن عیان شد، ماجرای بازار سیاه نهاده‌های دامی بود که در پاییز سال ۱۴۰۲ قیمت مرغ و تخم‌مرغ را افزایش داد. به نهاده‌های دامی مبلغ قابل توجهی ارز تعلق می‌گیرد؛ که پرداخت ۲ میلیارد و ۸۵۸ میلیون دلار ارز عمدتاً ۴۲۰۰ تومانی به دو شرکت واردکننده نهاده‌های دامی در آن سال خسراز شد.

یکی از این شرکت‌ها از ابتدای سال ۱۳۹۷ تا ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۰ که براساس لیست‌ها در مجموع ۲ میلیارد و ۲۵۶ میلیون و ۸۳۴ هزار دلار دریافت کرده بود که ۲ میلیارد و ۲۴۲ میلیون دلار از این مبلغ ارز ۴۲۰۰ تومانی بوده و فقط ۱۴ میلیون دلار از نیمایی دریافت کرده است. شرکت دوم نیز تا تاریخ ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۰، ۶۰۲ میلیون و ۹۹ هزار دلار گرفته بود که تمامی این مبلغ ارز ۴۲۰۰ تومانی بوده است. جالب آنکه با وجود تخصیص ۲ میلیارد و ۸۵۸ میلیون دلار ارز ۴۲۰۰ تومانی تنها به این دو شرکت باز هم قیمت مرغ و گوشت گران شده بود.

همچنین در دولت سیزدهم ماجرای پرونده فساد ۱۱۰۰ میلیارد تومانی کوتاژ صوری نهاده دامی رخ داد که بر اساس آن ۵۰۰ هزار تن نهاده بدون اینکه وارد کشور شود، به قیمت ۱۱۰۰ میلیارد تومان در سامانه بازارگاه (سامانه متعلق به وزارت کشاورزی) به مرعداران و دامداران فروخته شده بود.

▼ **پرونده چای دیش**

پرونده چای دیش نیز از مواردی است که اخبار فساد آن بارها در صدر بود و اتفاقاً رد پای وزیر جهاد کشاورزی و وزیر صنعت، معدن و تجارت دولت قبل در آن وجود داشت.

زمستان سال ۱۴۰۱ بود که جمعی از فعالان صنعت چای به محمدمخبر معاون وقت رئیس جمهور درباره یک شرکت واردکننده چای نامه نوشتند و به این ترتیب دستور پیگیری موضوع به

کنترل کنند که در هر دو مورد نتیجه رضایت‌بخشی حاصل نشده است.

❗ **چه راهکاری برای ترمیم آن وجود دارد؟**

من فکر نمی‌کنم اینگونه بخشنامه‌ها مؤثر باشد و تا رویکرد حاکم بر اقتصاد کشور ماتغییر پیدا نکند گریزی از این قبیل بخشنامه‌ها نیست. با این رویکرد و تفکر فکری به گونه دیگری نمی‌توان عمل کرد مگر اینکه به صورت پایه‌ای و اصولی ساختار اقتصاد کشور مهندسی و معماری کرد تا به سمت اقتصاد بازار حرکت کند البته نه اقتصاد بازار یله و رها شده بلکه اقتصاد بازاری که در آن نهاده‌های قدرتمند و قوی منافع شخصی را در جهت منافع اجتماعی سازماندهی کنند که متأسفانه با این اقتصاد بازار بسیار فاصله داریم. در واقع زیرساخت‌های آن در اقتصاد ایران به وجود نیامده است. به همین دلیل مجبور هستیم اینگونه بخشنامه‌ها را در کوتاه‌مدت تحمل کنیم و فعلاً بودن آنها بهتر از نبودن‌شان است تا اینکه زیرساخت‌ها را در بلندمدت سر و سامان دهیم. متأسفانه من تا این لحظه حرکت و تغییر رویکردی در سازمان‌های متولی مانند سازمان برنامه و بودجه و یا بانک مرکزی و وزارت جهاد کشاورزی در راستای اصلاح و تغییر زیرساخت‌های اقتصادی کشور ندیده‌ام تا بالاخره متوجه شوم که با اینگونه بخشنامه‌های دستوری نمی‌توان قیمت‌ها را کنترل کرد. پس فعلاً چاره‌ای نمی‌ماند. در این ساختار تنها یک مسیر وجود دارد و آن صدور چنین بخشنامه‌هایی است که دیدیم در کشورهای دیگر نیز با شکست مواجه شده است.

❗ **به‌هر حال برخی هستند که**

